

Conversation as a method of presentation of the material should be directed to perform two tasks. On the one hand, the teacher is able to ascertain the general level of students' knowledge of the history of literature given period; possession grade students contextually-conceptual apparatus from the field of art history and literature; determining the scope and depth of students' knowledge concerning the life and work Starytsky; teacher awareness of students and correct interpretation of topics, issues, images of the writer's works.

Seminars should be problem-searching character to be interesting and useful for both students and be creative direction. Independent students' works are fixed with the release of a significant number of hours. The availability, amount and type of independent work is already pre-fixed with teaching materials appropriate according to the internal organization of the school. Traditionally, students' independent work include creating reports and essays, writing essays, reflections and essays on problematic topics, research, reproductive and reconstructive work.

Key words: music universities, art direction, teaching methods, discussion, lectures, seminars, independent work of students' interactive, abstract, annotation, review.

УДК

Надія ДРЕВАЛЬ

**МИХАЙЛО СТАРИЦЬКИЙ:
СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВА ДРАМА
З ЖИТТЯ ТЕАТРАЛЬНИХ АКТОРІВ «ТАЛАН»
(конспект уроку позакласного читання)**

Мета: ознайомити учнів зі змістом соціально-побутової драми «Талан», її проблематикою; дати характеристику образів-персонажів твору, обґрунтувати місце М. Старицького в історії української лі-

тератури, зокрема драматургії, виховувати розуміння загальнолюдських цінностей, любов і повагу до творчості письменника.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Обладнання: словник літературознавчих термінів, презентація «Марія Заньковецька», пам'ятка «Засоби творення образу-персонажа».

*Драма «Талан» належить до перлин драматургії М. Старицького
Іван Франко*

Перебіг уроку

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель визначає емоційний стан учнів, очікувані ними результати, допомагає учням усвідомити власну мотивацію за допомогою технології незакінчених речень:

«Перед цим уроком я хвилююся, оскільки...»

«На уроці я сподіваюся...»

«Від цього уроку я очікую...»

III. Актуалізація опорних знань

1 Тренінг «Роздуми вголос»:

1-ша група учнів розмірковує над розкриттям понять «геніальність», «талант», яка різниця між ними?

2-га група учнів шукає відповідь на запитання «Чи багато серед нашої інтелігенції людей, які пішли б на самопожертву заради мистецтва?»

IV. Повідомлення теми і мети уроку.

V. Сприйняття та засвоєння навчального матеріалу

Учитель: Драма «Талан», за словами І. Франка, належить до перлин драматургії М. Старицького. Твір присвячений видатній українській артистці М. Заньковецькій. В образі головної героїні драми Марії Лучицької чимало автобіографічних епізодів з життя і творчості талановитої акторки. Усе те, про що йдеться у п'єсі, було настільки близьке, зрозуміле і пережите Заньковецькою, що вона не раз говорила, що їй важко грати саму себе.

Перегляд презентації про Марію Заньковецьку.

Повторення відомостей з теорії літератури

Учні з'ясовують поняття:

драматургія;

драма;
трагедія.
При потребі учні користуються словниками літературознавчих термінів.

Аналіз драми

Робота в групах

Картка №1

1. Якими у творі показані майстри сцени, підсобні робітники, газетярі? Яке враження на вас справляє Юркевич на початку і в кінці твору? Як ставиться до Юркевича Котенко? А як Жалібницький? Чому?

2. Розкрийте образ Котенка чи дійсно талановита ця людина і чи справді йому повинна завдячувати талантом Лучицька?

3. В яких епізодах Котенко виступає циніком і аморальною особою? А в яких деспотом і самодуром?

Картка №2

1. Чи можна назвати Квятковську дволикою істотою? Чому? Чи вона талановита і чи працює над удосконаленням своєї майстерності?

2. Чому Безродний не сприймає Квятковську і її примітивне кокетство? Чи справді цей чоловік щиро працює для театру?

3. Яке ваше враження від залицянь Квітки до Лучицької? Чого не може вибачити акторка цій людині, яку колись дуже любила?

Картка №3

1. Чому стара няня вважає Квітку гідною парою Лучицькій, а театр – примхою молодій дівчині, іграшкою, яка призведе до великої біди?

2. Розкажіть, як Котенко і Квятковська безсердечно погіршують стан здоров'я хворої Лучицької інтригами і зневагою до її таланту.

3. Чи раніше Квітка любив свою обранку по-справжньому? Чому так швидко погасло його кохання? Які деталі свідчать про слабовольність, підлість і нікчемність людини, яку щиро кохала акторка і для якої зреклася найдорожчого у своєму житті – театру й гри на сцені.

Картка №4

1. Розкрийте образ пані Олени Миколаївни. Доведіть, що це жорстока і небезпечна жінка.

2. Чому зрада мистецтва найбільше дошкуляє Марії Лучицькій. «Зрадила діло велике ради власного серця, і мене моя зрада зрадою ж і б'є!»

3. Яким способом Квятковська спровокувала скандал під час вистави й призвала Лучицьку до смертельної хвороби?

Гра «Театр перед мікрофоном».

Учні читають за ролями уривки з драми.

Характеристика образів-персонажів

Учитель: У 5 дії, 6 виході звучать діаметрально протилежні слова: «життя...марно пройшло...Не справдились ні мрії..., ні надії!» (Лучицька); «...немарно пройшло ваше молоде життя...» (Безродний). Хто із них був правий?

Робота з таблицею

Аргументація на користь думки Лучицької	Аргументація на користь думки Безродного
«Полноте какой я гений! Гений есть сила, могучая, властная, гений верит в себя и в себе удовлетворение жизни находит: для него все прочне терзания страсти ничтожны, они выше их всех!..я должно быть, и не талант даже...»	«... на те народне життя з його радощами і горем великим, наша рідна мова з'єднали його з меншим братом, прихилили серця до його... І поміч сьому й вам талан...»
«Ні не образив.. а серце порвав, душу збентежив! У мое тихе життя, у мій ясний розцвіт таланту вкинув заразу.. Я чую, що стаю якоюсь мізерією, що моя воля рветься на клоччя.. Я не можу перемогти себе...»	«Ви любите багато: все оддали ті любові, а любов – найбільша на землі сила, найвища сила й на небі; вона ніколи марно не гине, вона – і джерело, і весь розум життя»

«Мозковий штурм»

1. Кому належить теорія «спорідненої праці»? У чому її суть?
2. Чи було захоплення театром «спорідненою працею» для Лучицької? Підтвердьте свої міркування прикладами з твору.
3. Г. Сковорода, Т. Шевченко, П. Тичина принесли на вівтар служіння народові своє сімейне щастя. Чи готова стати на цю стежу головна героїня драми?

4. Як її характеризують слова: «Та ще й те: сім'я – це закуток скритий, а іскуство веде нас до всесвітнього храму; у шкаралупці сімейній ти служиш тільки собі чи своїм дітям, а у праці художній ми повинні людям служити, громаді. Для того – то сім'я і не може миритися зі сценою, бо одній буде шкодити або зрадиш дітей, або зрадиш громадську отправу».

Робота з пам'яткою «Засоби творення образу людини»:
зовнішній вигляд;
психологічний аналіз;
характер персонажа;
пряма авторська характеристика;
характеристика героя іншими персонажами;
порівняння героя з іншими персонажами, їх протиставлення;
зображення умов, у яких живе і діє персонаж;
зображення соціального оточення, суспільства, яке має на формування характеру;

художня деталь;
наявність або відсутність прототипу.

Створення «Дерева асоціацій»

Талант

Багатогранність і мобільність пам'яті

Естетична інтуїція

Художнє мислення

Багатство емоцій

Активність уяви

Спостережливість

Підсумок

1. Чи можна вважати твір М. Старицького актуальним. У чому його актуальність?

2. Чи потрібен талановитим людям захист суспільства?

VI. Домашнє завдання

1. Повідомлення учнів «Значення драми “Талан”».

2. У чому драматизм образу Лучицької.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевчук В. Із вершин і низин. Книга цікавих фактів із історії української літератури / В.Шевчук. – К.: Дніпро, 1990. – 446 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / ред. кол.: Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. – К. : Академія, 1997. – 749 с.
3. Старицький М. П. Твори: в 6 т. – К.: Дніпро, 1989. – Т. 3,6.

Одержано редакцією – 19.11.2015

Прийнято до публікації – 10.12.2015